

PENSUMLISTER

Våren 2007

BA-studiet

KULTURMINNEFORVALTNING

INSTITUTT FOR HISTORISK OG KLASSISKE FAG
DET HISTORISK-FILOSOFISK FAKULTET
NORGES TEKNISK-NATURVITENSKAPELIGE UNIVERSITET
DRAGVOLL
N-7491 TRONDHEIM
TRYKT DESMEBER 2006

Pensumlister for bachelor og master i kulturminneforvaltning

Bachelor i kulturminneforvaltning er et programmert studium sammensatt av emner fra fire institutt. De fleste av emnene er åpne for alle, men av ressurs hensyn er noen emner begrenset til de som er tatt opp på programmet. Disse emnene er merket med *.

Nærmere beskrivelser av bachelor og master i kulturminneforvaltning finnes i Studiehåndboka for 2006-2007, og på instituttets internettside www.hf.ntnu.no/hist/

INNHold:	side
Bachelorstudiet	
2. semester	
GEOG1507: Mennesket endrer landskapet	3
HIST1200: Oversikt over nyere historie etter 1750	6
4. semester	
*ARK1120: Feltarkeologisk metode	7
KULMI2710: Lokalhistorie	10
6. semester	
AAR1000: Arkitekturhistorie	12
Masterstudiet	
2. semester	
KULMI3065: Fra industrikultur til Kulturindustri	16
KULMI3075: Minne, identitet og globalisering	18
*KULMI13375: Museum og formidlingsteori	19

GEO1507: Mennesket endrer landskapet

Emneansvarlig: Sunni Hegle

Emnet gir studentene kjennskap til fagfeltet historisk geografi. Endringer i Norges kulturlandskap over tid blir spesielt belyst, med en viss vektlegging av den senere tids utvikling. Videre gir emnet innsikt i hvordan jordbrukspolitikk, arealplanlegging, naturvern og kulturminnevern påvirker landskapet.

Alle forelesningsnotater er pensum.

Bøker	Antall sider
Christensen, Arne Lie: <i>Det norske landskapet</i> . Pax Forlag, Oslo 2002	352
Heiberg, Eli. 1999. <i>Planlegging i kulturlandskapet – når bruk og vern skal kombineres</i> . Landbruksforlaget, Oslo: 7-53 og 93-116	70
Jones, Michael. 1999. <i>Kulturlandskapets utvikling i Norge</i> . Arbeider fra Geografisk institutt, Universitetet i Trondheim, 1999, Ny serie C, nr. 8.	70
Artikler samlet i kompendium	
Andersen, Oddmund: Steder i det reinsdriftssamiske kulturlandskapet. <i>Dieđut</i> nr. 5-2004: 123-152	30
Arnesen, Tor & Skjeggedal, Terje. 2003. Rekreasjon og fritidshus. Spekulasjoner om å bo, utmark og urbanitet. <i>Plan</i> , 2, 2003: 10-15	6
Atkins, Peter, Simmons, Ian & Roberts, Brian: <i>People, Land & Time. An Historical Introduction to the Relations between Landscape, Culture and Environment</i> . Arnold, London 1998: xiii-xvii og 274-279	11
Bassin, Mark & Berdoulay, Vincent: Historical geography: locating time in the spaces of modernity. In Benko, G. & Strohmayer, U. (eds.) <i>Human geography. A history for the 21st century</i> . Arnold, London 2004: 64-82	18
Dramstad, Wenche, m.fl.: Norske jordbrukslandskap: Forandring fryder? <i>Kart og Plan</i> 95, 1 (2002): 32-37	6
Christensen, Arne Lie: <i>Den norske byggeskikken</i> . Pax Forlag, Oslo 1995: 12-37	26
Clayton, Dan: Historical geography. I Johnston, R.J. et al. (eds.) <i>The Dictionary of Human Geography</i> , 4 th edition. Blackwell Publishers, Oxford 2000: 337-341	5
Dahle, Kolbein, Grytli, Eir & Nilsen, Dag. 2005. Trønderlåna: det midnorske våningshuset. <i>Samlaget</i> , Oslo 2005: 19-41	22
Dramstad, W. m.fl.: Norske jordbrukslandskap: Forandring fryder? <i>Kart og Plan</i> 95 2000: 1, 32-37	6
Fjellheim, Sverre: Det samiske landskapet. I Fjellheim, S. (red.) <i>Fragment av samisk historie</i> . Sør-Trøndelag og Hedmark Reinsamslag, Røros 1995: 58-81	24
Fjær, Olav: Fiskevær i fortid og framtid. I Setten, G. (red.) <i>Det levende landskapet</i> . Tapir Akademisk Forlag, Trondheim 2004: 67-88	21
Gaukstad, Even: Den europeiske landskapskonvensjonen. Hvilken nytt kan vi ha av den? <i>Fortidsminneforeningen: Årbok 2003</i> . Oslo 2003: 105-116	12
Gaukstad, Even: Jordbruket og kulturmiljøet i Norge. I <i>Jordbrukslandskabets kulturverdier – historisk utvikling, politikk og styringsmidler i Norden</i> . TemaNord 2000:520. Nordisk Ministerråd, København 2000: 109-131	23
Gaukstad, Even: Den europeiske landskapskonvensjonen. Hvilken nytt kan vi ha av den? <i>Fortidsminneforeningen: Årbok 2003</i> . Oslo 2003: 105-116	12

Hansen, Lars Ivar: Sápmi i et landskapsperspektiv. I Drivenes, E.A. m.fl. (red.) <i>Nordnorsk kulturhistorie</i> , 2. Gyldendal Norsk Forlag, Oslo 1994: 109-118	10
Hegrenes, A.: Strukturutviklingen i jordbruket etter 2. verdenskrig. <i>Landbruksøkonomisk Forum</i> 2001: (18), 2: 19-34	16
Holand, Ingegjerd: Reality – theory – practice: Incorporating academic concepts into heritage management. I Jones, M. & Peil, T. (eds.) <i>Landscape, Law and Justice. Proceedings from a conference organised by the Centre for Advanced Study at the Norwegian Academy of Science and Letters, Oslo, June 16–19 2003.</i> Novus forlag, Oslo 2005: 124-134	11
Hompland, Andreas: Bygdebyen – det nye Norges ansikt. <i>Plan & Arbeid</i> , 1985, 4: 3-7	4
Johnson, Nuala C.: Memory and heritage. I Cloke, Paul, Crang, Philip & Goodwin, Mark. (eds.): <i>Introducing Human Geographies</i> . Arnold, London 1999: 170-178	9
Jones, Michael: Innovasjonsstudier i historisk-geografisk perspektiv: eksemplifisert ved spredning av jordskifte i Norden. I Strand, S. (red.) <i>Geografi som samfunnsvitenskap. Filosofi, metode, anvendbarhet</i> . Ad Novas – Norwegian Geographical Studies, 19. Universitetsforlaget, 1982: 134-142	9
Jones, Michael. 1985. Datakilder, datainnsamling og verdisyn. I Dale, B., Jones, M. & Martinussen, W. (red.): <i>Metode på tvers. Samfunnsvitenskapelige forskningsstrategier som kombinerer metoder og analysenivåer</i> . Trondheim 1985: 57-84	27
Jones, Michael: Kulturlandskap og byvekst i Trondheims-området. <i>Heimen</i> , 1987,3: 152-170	18
Jones, Michael: Progress in Norwegian cultural landscape studies. <i>Norsk Geografisk Tidsskrift</i> , 1988, 42: 153-169	17
Jones, Michael: Land-tenure and landscape change in fishing communities on the outer coast of central Norway, c. 1880 to the present. Methodological approaches and modes of explanation. <i>Geografiska Annaler</i> 1988, 70 B.: 197-204	8
Jones, Michael: Jordskiftets rolle utformingen av kulturlandskapet. <i>Nordisk Häfte, Nordiska Lantmäterikongressen, Tammerfors, Finland</i> , 1988: 47-53	6
Jones, Michael: Byvekst og jordbruk i perspektiv. I Jones, M. & Cramer, W. (red.) <i>Levekår og planlegging: Festskrift til Asbjørn Aase 60 år</i> . Trondheim 1992: 83-105	23
Jones, Michael. 1998. Forvaltningsmål og styringsmuligheter for jordbrukets kulturlandskap. I Framstad, E. m.fl. (red.) <i>Jordbrukets kulturlandskap. Forvaltning av miljøverdier</i> . Universitetsforlaget, Oslo 1998: 239-251	13
Jones, Michael: The concept of “cultural landscape”: discourse and narratives. I Palang, H. & Fry, G. (eds.) <i>Landscape Interfaces. Cultural heritage in changing landscape</i> . Kluwer Academic Publishers, Dordrecht 2003: 21-51	30
Kaltenborn, Bjørn Petter, Vistad, Odd Inge, Nellemann, Christian & Eide, Nina E. Hyttebygging i utmark – fritidssamfunnets stormløp i naturen. <i>Plan</i> 2003, 2: 4-9	6
Kvarv, Sture; Drabantbyen som byplanvisjon og boligprogram. <i>Dugnad</i> 1995, 2: 37-51	15
Lorange, Erik: Byplanideologi på 1900-tallet. <i>Plan</i> 5/6, 1999: 16-28	13
si historiske utvikling, del 1-2. <i>Natur</i> , 1, 10-19, og <i>Natur</i> , 2, 1991: 56-66	22
Løwe, Torkil: Bondens kontroversielle inntektsgrunnlag. <i>Samfunnspeilet</i> 1/2006; 12-18.	7
Lundberg, Anders: Frå punktfredning til drivhuseffekt. <i>Naturvernombudet si historiske utvikling, del 1-2. Natur</i> , 1991, 1: 10-19, og <i>Natur</i> , 1991, 2: 56-66	22
Muir, Richard: On change in the landscape. <i>Landscape Research</i> 2003, 28, 4: 383-403	20
Myhre, Jan Eivind: Wanted and unwanted suburbs: annexations and urban identity. The case of Christiania (Oslo) in the nineteenth century. <i>Scandinavian Economic History Review</i> , 1996, 44:2: 124-139	16
Myklebost, Dag: Utviklingen av kulturminnevernet gjennom 1900-tallet. Noen hovedtrekk og noen framtidsvyer. <i>Fortidsminneforeningens Årbok</i> 1999, 153: 9-34	26

Myklebost, Hallstein: Bygdebyen– et nye norske tettstedet? <i>Plan & Arbeid</i> , 1985, 4: 8-11	4
Sevatdal, Hans: Klyngetun og utflytting. <i>Fortidsvern</i> 1980, 2: 7-10	4
Sevatdal, Hans: Jordskifte, landskapsutvikling og gardsutvikling. I Eggen, M. m.fl. (red.) <i>Landskapet vi lever i. Festskrift til Magne Bruun</i> . Norsk Arkitekturforlag, Oslo 1999: 216-226	11
Selstad, Tor. 1999. Planleggingens århundre. Et kort århundre? <i>Plan</i> 5/6 1999: 2-15	14
Setten, Gunhild: Bonden og landskapet. Historier om natursyn, praksis og moral i det jærsk landskapet. Geografisk institutt, NTNU, Trondheim 2002: 19-27	9
Setten, Gunhild: 2003. Jærbonden og landskapet. I <i>Sjå Jæren</i> , 15. Årbok for Jærmuseet, Hå 2003: 89-205	16
Setten, Gunhild: Farming the heritage: on the production and construction of a personal and practiced landscape heritage. <i>International Journal of Heritage Studies</i> 11:1 (2005): 67-79	13
Stugu, Ola Svein: Mot et urbanisert land? 1920-2000. I Helle, K., Eliassen, F.-E., Myhre, J. E. & Stugu, O. S. <i>Norsk Byhistorie. Urbanisering gjennom 1300 år</i> . Pax Forlag, Oslo 2006: 385-446	61
Sørby, Hild: Ferdighus – 1900-tallets byggeskikk. I Hosar, K. m.fl. (red.) – <i>hjemme best</i> . Årbok, De Sandvigske Samlinger, Maihaugen, Lillehammer 1998: 20-31	12
Aas, Erik jr.: Landbrukets plass i norsk arkitektur. Tanker ved et tidskifte. <i>Jord og gjerning</i> , Norsk Landsbruksmuseum, Ås 2002: 20-35	15
Aasetre, Jørund: Naturforvaltningens holdninger til kulturlandskapet. I Setten, G. (red.) <i>Det levende landskapet</i> . Tapir Akademisk Forlag, Trondheim 2004: 131-144	14

HIST1200: Oversikt over nyare historie etter 1750

Emneansvarlig: Pål Sandvik og Jan T. Kobberrød

Emnet gir en bred innføring i viktige utviklingslinjer og sentrale problem i historien etter 1750. Oversikten omfatter så vel europeisk og global historie som norsk historie, og et viktig perspektiv er å se norsk utvikling mot en internasjonal bakgrunn. Tilnærmingen er bredt samfunnshistorisk, og et viktig mål er å se ulike samfunnsfelt i sammenheng med hverandre.

Pensum	antall sider
Dyrvik, Ståle: <i>Norsk histoie 1625-1814</i> . Samlaget 1999: 191-228 og 231-268	77
Pryser, Tore: <i>Norsk historie 1814-1860</i> . Samlaget 1999	280
Nerbøvik, Jostein: <i>Norsk historie 1860-1914</i> . Samlaget 1999	250
Furre, Berge: <i>Norsk historie 1914-2000</i> . Samlaget 2000	350
Blom, Ida og Sogner, Sølvi (red:) <i>Med kjønnsperspektiv på norsk historie</i> . Cappelen 1999: 227-297	70
Palmer, R.R., Colton, Joel, Kramer, Lloyd: <i>A history of the Modern World</i> 9. ed.: 295-389, 427-574, 613-950	<u>578</u>
	Samla sidetal 1635

ARK1120 FELTARKEOLOGISK METODE I

Ansvarlig for emnet: Brynja Birgisdottir

Kurset gir en innføring i feltarkeologiske metoder gjennom forelesninger og øvinger i felt. Det legges vekt på gjenkjennelse av kulturminner i landskapet og kunnskap om det mest vanlige funnmaterialet innenfor de ulike periodene. Foruten forelesninger inneholder kurset opplæring i dokumentasjon, tegning og oppmåling, dokumentasjon og registrering av kulturminner som ikke er synlige på markoverflaten, materialkurs og det gis en innføring i lovverket som styrer norsk kulturminneforvaltning.

Pensum **antall sider**

Oversikter

<i>Norsk bondelag</i> : De eldste sporene i jordbrukslandskapet 1999.	10
Greene, Kevin 1996: <i>Archaeology. An Introduktion</i> . Routledge, Bath 1996:19–25, 50–84	40
Jacobsen, Harald og Jørn-R. Follum 1997: <i>Kulturminner og skogbruk</i> . Side 12 – 241	229
Terje Gansum, Gro B. Jerpåsen og Christian Keller 1997: <i>Arkeologisk landskapsanalyse med visuelle metoder</i> , AmS Varia 28: 7–50:	43

Kulturminne og regelverk

Gaukstad, Even 2001: Hovedaktørene i kulturminneforvaltningen. <i>I: Kulturminnevern. Lov forvaltning, håndhevelse</i> Bind II. Kap. 3.5: 136-145	9
--	---

Oppmåling

Keller, Christian 1984: <i>En innføring i oppmålingsteknikk for arkeologer</i> . Universitetets Oldsaksamling Oslo 1984: 4 – 94	90
--	----

Forskjellige kulturminner

Alsaker, Sigmund 1995: Fiskevær gjennom 1500 år. <i>SPOR 1995 nr. 1</i>	3
Arkeo. 1988: Gravskikk i forhistorisk tid (temanummer) <i>ARKEO nr. 1 1988</i>	7
Bay, Jørgen, Staal Benny 2003: <i>En steinalderboplads. Ideer til historiske verkstedaktiviteter og tverrfagligt arbeidje i skolen og friluftslivet</i> . Skoletjenesten, Lejre Forsøgssenter.	111
Berglund, Birgitta 1993: Gamle spor etter åkerbruk i Midt-Norge. <i>SPOR 1993 nr. 2</i> .	
Berglund, Birgitta, 2005: I skyggen av Sandnes – graven forteller. <i>SPOR 2005 nr.2</i> .	4
Birgisdottir, Brynja og Lene Strøm, 2002: Fortiden opp fra åkeren – Vikingen fra Medalhus. <i>SPOR 2002 nr.2</i>	2
Binns, Kari Støren og Preben Rønne 1996: Dødekult i steinalderen – likheter og motsetninger i Sør og nord. <i>SPOR 1996 nr. 2</i>	4
Bjerck, Hein B, 1989/95: Forskningsstyrt kulturminneforvaltning på Vega, Nordland. <i>Gunneria 61. side 22 – 192</i>	170
Ellingsen, Ellen Johanne Grav 2005: Offersteinen på Jernmannburet. <i>SPOR 2005. nr 2</i> .	2
Farbregd, Odmunn, 1986: Elveosar – gamle sentra på vandring. <i>SPOR 1986 nr.</i>	4
Farbregd, Odmunn, 1989: Tjørebrenning – ein enkel, men spennande kunst. <i>SPOR 1989 nr. 1</i>	2
Farbregd, Odmunn, 1993: Gravskikk: Vrimmel av variasjon. <i>SPOR 1993 nr 1</i>	4
Farbregd, Oddmund, 1993: Vikingetidsfunn på Vang. Oppdal historielag, <i>Særtrykk av "Bøgda vår"</i>	14
Fjellheim, Sverre, 1989: Det sørsamiske kulturlandskapet. <i>SPOR 1989 nr 2</i>	2
Grønnesby Geir, 1999: Fortidens hus på Kvenild. <i>SPOR 1999 nr 1</i>	1

Grønnesby, Geir, 2000: Langhus fra eldre jernalder på Hovde, <i>Årbok for Fosen</i> : 41-52	11
Grønnesby, Geir, 2002: Gamle graver i veien – Utgraving av røys og haug i forbindelse med E6 Steinkjer. <i>SPOR 2002 nr.2</i>	6
Grønnesby, Geir, 2004: Arkeologisk utstilling – Graver i veien. <i>SPOR 2004 nr.2</i>	1
Haug, Anne, 2003: På sporet av den eldste bosetningen i Kristiansund. <i>Årbok for Nordmøre</i> : 8–48	40
Haug, Anne, 2000: Bronsealderhuset på Bøen i Midsund. <i>SPOR 2000 nr.2</i>	4
Haug, Anne og Lars Olav Johansen, 2003: Husfrua på Vike. <i>SPOR 2003 nr.2</i>	3
Haug, Anne, 2004: Husbonden på Vike. <i>SPOR 2004 nr. 2</i>	2
Haug, Anne og Raymond Sauvage, 2005: Huler, hellere og deres mange hemmeligheter. <i>SPOR 2005 nr.2</i>	3
Henriksen, Merete Moe, 2003: Langs forhistoriske vegfar i Strinda. <i>Årbok for Strinda Historielag</i> : 59–73	14
Herje, Torunn 1986: Valseidet i Bjung ... et høvdingesete i eldre jernalder. <i>SPOR 1986 nr. 2</i>	2
Jasinski, Marek 1993: Kong Øysteins havn på Agdenes – en maritim forskningsoppgave. <i>SPOR 1993 nr 2</i>	2
McLes, Chris: Et samfunn bak murene – håndverkermiljøet i Erkebispegården. <i>SPOR 1994</i>	3
Nilsen, Rut Helene Langebrekke, 2000: Øksefunn – Religiøs ofring? <i>SPOR 2000 nr.1</i>	2
Nymoen, Pål Aa. 1995: Sjøveien over land – om eid og båtdrag i Midt-Norge. <i>SPOR 1995 nr. 1</i>	3
Nymoen, Pål Aa. 1996: Naturhavner og vareutveksling på kysten. <i>SPOR 1996 nr. 1</i>	2
Petersen, Peter Vang 1999: <i>Flint fra Danmarks Oldtid</i> . København 1999: 21-47	12
Pettersen, Kristian 1986: Kuløy – sentralt i går, utkant i dag. <i>SPOR 1986 nr. 2</i>	2
Pettersen, Kristian 1989: Spor i landskapet – om å leve på minner og ta vare på kulturlandskapet. <i>SPOR 1989 nr. 2</i>	3
Pettersen, Kristian 1996: Dolmsundet i Hitra – et kulturhistorisk perlebånd. <i>SPOR 1996 nr. 2</i>	2
Rønne, Preben, 1998: Bronsealderens stiler slik de er representert i Midt-Norge. <i>SPOR 1998 nr1.</i>	2
Rønne, Preben, 1996: Bronse for kleber. <i>SPOR 1996 nr1</i>	3
Smedstad, Ingrid 1986: Veier i myr – broanlegg fra vikingetid og middelalder i Trøndelag. <i>SPOR 1986 nr. 1</i>	2
Smedstad, Ingrid 1995: Spor etter veiforbindelsene over Kjølén. <i>SPOR 1995 nr. 2</i>	3
Sognnes, Kalle 1989: Helleristningenes landskap. <i>SPOR 1989 nr. 2</i>	2
Sognnes, Kalle 1996: Det religiøse landskapet – ideologiske skiftninger gjennom 7000 år . <i>SPOR 1996 nr. 2</i>	4
Sognnes, Kalle 2000: Valseidet i Bjung – landskap for de døde? <i>SPOR 2000 nr. 1</i>	2
Sognnes, Kalle, 2000: Graver, båter, krigere- et glimt av Europa i Trøndelags bronsealder. <i>SPOR 2000 nr.2</i>	3
Stenvik, Lars 1996: Slipsteinsberget i Sparbu – gammel steinindustri i et kleberbrudd. <i>SPOR 1996 nr. 1</i>	2
Stenvik, Lars 1989: Tovmoen i Budal – et fysisk arkiv om bruk av utmarka langt bakover i tid. <i>SPOR 1989 nr. 1</i>	2
Sveian, Harald og Arne J. Reite 1995: Elveerosion og leirskred i fjorddaler – en landskapsutvikling styrt av landhevningen etter siste istid. <i>SPOR 1995 nr. 1</i>	2
Teisen, Michael 1995: Skips og båtfunn som kulturminner og kildemateriale. <i>Rapport fra seminar 22 – 25 september 1993. Korshavn ved Lindesnes. Norges forskningsråd</i> : 27–33	6

Tuddenham, David 1999: Muligheter for spor etter tidlig bosetning i innlandets innsjøer. <i>Midtnordisk arkeologisymposium Vitark 3</i> Vitenskapsmuseet NTNU Trondheim 2003: 77–85	8
Wik, Birgitta 1986: Tjøttaøyene og høvdingemakt for tusen år siden. <i>SPOR</i> 1986 nr. 2	3
Westerdal, Christer 1995: Det maritima kulturlandskapet – ett återseende. <i>Rapport fra seminar 22 – 25 september 1993. Korshavn ved Lindesnes.</i> <i>Norges forskningsråd</i> : 95–102	7
Ystgård, Ingrid 1999: Tanem–borger og samfunn i førromersk jernalder. <i>SPOR</i> 1999 nr. 1	2
Skjøtsel og restaurering	
Riksantikvaren 1998: <i>Automatisk fredete arkeologiske kulturminner.</i> <i>Riksantikvarens informasjon om kulturminner Kapittel 7.2 og 7.3</i>	26
Det urbane landskap	
Christoffersen, Axel 1989: Landet byen bygde - tverrfaglig samarbeid kaster nytt lys over jernalderens natur- og kulturlandskap på Nidarnes-halvøya. <i>Spor nr. 2 1989</i>	3
Christoffersen, Axel 1992: Folk og bebyggelse i middelalderens Trondheim. <i>SPOR nr. 2 1992</i>	5
Anbefalt litteratur	
Helskog, Indrelid og Mikkelsen 1976: Morfologisk klassifisering av slåtte steinartefakter <i>Universitetets Oldsaksamlings årbok 1972 – 1974</i> : 9–38	19
<i>Jeg ser på Oldsaker</i> 1973 Politikens forlag.	
Petersen Jan 1928 <i>Vikingetidens smykker.</i>	
Petersen Jan 1955: <i>Vikingetidens smykker i Norge.</i> Katalog over utstillingen av norske smykker fra Vikingetiden.	
Rygh Oluf 1885 <i>Norske Oldsaker.</i>	
<i>Vikingetidens ABC</i> 1995 (nytt opplag) Statens Historiska Museum	
Totalt:	966

Alle artiklene som er hentet fra ”Spor” er lagt ut på Vitenskapsmuseets nettsider

KULMI2710: Lokalhistorie

Emneansvarlig: Ida Bull

Emnet gir en innføring i lokalsamfunnsstudier og i lokalhistorisk arbeid slik det drives i Norge. Det gis en innføring i arbeid med arkiver og kilder som vanligvis brukes i lokalhistoriske studier og vi ser på hvordan ulike lokalhistoriske enheter kan studeres: familien eller husholdet som samfunnets minste enhet, bygdesamfunnet, byen og regionen.

Pensum	antall sider
Lokalhistorie som fag	
Aud Mikkelsen Tretvik: <i>Lokal- og regionalhistorie</i> , Samlaget 2004	117
Harald Winge: <i>Lokalhistorie – seljelåt og symfoni</i> , NLI 2000: 22-101 og 116-125	90
*Anna Götlind og Helena Kåks: <i>Handbok i konsten att skriva mikrohistoria</i> , Stockholm 2004, s. 13-33	15
*Liv Egholm: "Mikrohistorie" og Steen Busck: "Mikrohistorie og lokalhistorie", begge i: <i>Den jyske historiker</i> nr. 85 August 1999	<u>40</u>
	262
Familien som samfunnets minste enhet	
Sølvi Sogner (red.): <i>I gode og vonde dager</i> , Samlaget 2003	260
Ståle Dyrvik: <i>Den demografiske overgangen</i> , Samlaget 2004	<u>130</u>
	390
Bygde- og byhistorie	
Reidar Almås og Brynjulv Gjerdåker: <i>Norwegian agricultural history</i> , Tapir 2003: 144-352	209
*Jan Eivind Myhre: "Moderne byhistorie. Noen perspektiver" og Finn-Einar Eliassen: "Norske byer 1500-1800: identifikasjon, avgrensning, funksjoner", begge i <i>Heimen</i> 3/1987: 130-151	22
Hals, Harald (red.): <i>Kommunalt selvstyre i Sør-Trøndelag 150 år; 1837-1987: 5-67</i>	62
Knut Mykland: <i>Trondheims historie</i> , bind 3 1996, utdrag	50
Valgfri bygdebok, utdrag	<u>50</u>
	393
Regionhistorie	
*Harald Winge: "Regions and regional history in Norway", i: Finn-Einar Eliassen m.fl. (red.): <i>Regional integration in early modern Scandinavia</i> s. 41-55	14
*Ida Bull: "Regionhistorie og regional identitetsbygging, i: <i>Heimen</i> 2006	10
*Ida Bull "Redaksjonelt forord", <i>Trøndelags historie</i> , bd. 1, 2005	2
*Knut Helle: "Innleiing", <i>Vestlandets historie</i> , bd. 1, Bergen 2006, s. 11-25	ca. 10
Trøndelags historie, 2005, utdrag	<u>100</u>
	136
Kilder	
Nils Johan Stoa og Per-Øivind Sandberg: <i>Våre røtter</i>	148
* <i>Skiftene som kilder</i> , Norsk lokalhistorisk institutt, 1996.	
Artikler av Harald Winge og Ståle Dyrvik	43
*Alan Hutchinson: "Skifteprotokoller – en kilde til studier av materielle kår", <i>Heimen</i> 3/1993	10

AAR1000: Arkitekturhistorie

Ansvarlig for emnet: Dag Nilsen

NB: Undervisningen starter ikke før 1.02.2007. Det kan bli en endring av hovedpensum.

Emnet tar sikte på å gi en innføring i arkitekturhistorien med vekt på arkitektens behandling av problemstillinger i forhold til byggeoppgaver. Heller enn å fokusere på serien av skiftende "stilarter" søkes de bygde omgivelsers historie belyst i et aktørperspektiv, hvor også klientens rolle, politiske forhold og samfunnets resepsjon inngår. Arkitektens bruk av teori om bygging og formgivning er et viktig aspekt; likeså en drøfting av måter arkitekter har forholdt seg til historien på, og den "kanoniske" betydning bestemte verk er tilskrevet.

Dette knyttes i hovedsak til eksempler fra den vestlige verdens arkitekturhistorie, men i noen tilfeller vil også materiale fra kulturer utenfor Europa og Nord-Amerika bli tatt med, der det har relevans for spesielle perioder eller retninger. Ved utvalgte eksempler vil ulike løsninger på spesifikke arkitektoniske problem bli belyst ved utvikling av enkelte viktige forrelementer og deres systemsammenheng ("grammatikk"), og noen bygningstypers funksjonelle og formale transformasjon gjennom historien.

Det vil bli holdt en serie forelesninger/seminar med mulighet for å ta opp spørsmål til diskusjon, og evalueringsformen vil være skriving av et essay om et valgfritt tema fra emnet.

Vi tar sikte på å starte undervisningen i uke 4, senest uke 5 på Gløshaugen. Ettersom emnet tas av studenter fra flere fakultet, uten samordnede timeplaner, skal jeg prøve å finne et tidspunkt som passer for flest mulig. Når dere har fått uketimeplan:

Som pensumlitteratur brukes:

- Hearn, Fil: *Ideas That Shaped Buildings*, MIT Press, Cambridge (Mass.)/London 2003
- Gunnarsjaa, Arne: *Arkitekturhistorie – en kort innføring i byggekunst*, Abstrakt forlag, Oslo 2001

og en eller flere valgfri ifølge oversikt med kort omtale av utvalget se nedenfor .

Generell litteratur til orientering i emnet. Ikke alle de nevnte bøker er lenger i vanlig salg, men alle finnes i ett eller flere eks. på NTNUs bibliotek. Noen kan imidlertid være sperret for utlån, og må da benyttes på lesesal.

For mer utfyllende kommentarer/beskrivelse av enkelte av disse bøker, som også tar opp det historiesyn framstillingene bygger på, se **Lars Marcussen: *Arkitektur / Historie / Teori – Læsevledning for arkitektstuderende***, København 2003. Den selges i Tapir Gløshaugen for kr. 88,-

Trachtenberg, M. & Hyman, I.: *Architecture – from Prehistory to Postmodernity*, New York 1986, 2nd ed. 2002 ca. 530 sider + 40 fargeplansjer, 22x29 cm. Dette er den pensumbok som brukes av arkitektstudentene, og har en rimelig balansert framstilling av tilfredsstillende omfang. Med ordliste over arkitekturtermer.

Kostof, S.: *History of Architecture – Settings and Rituals*, New York 1985, 2nd, revised ed. 1995. ca. 760 s + 16 fargeplansjer., 23x28 cm. Dette er det oversiktsverket som på mest utfyllende vis setter arkitekturverkene inn i sin sosialhistoriske sammenheng. Tekst kan være noe tyngre tilgjengelig for lesere med liten trening i å lese engelsk. Boka omfatter ikke bare

europesk/vestlig arkitektur, men har også med de viktigste utenomeuropeiske kulturer.
Ordlister.

Watkin, D.: *A History of Western Architecture*, London 1986, 3rd ed. 2000. ca. 680 s., 19x23 cm. Denne gir en mer summarisk omtale av et større antall bygninger enn arkitektstudentenes pensumbok, men gir en brukbar oversikt.

Svedberg, O.: *Europas arkitektur före 1800*, Lund 2000. ca. 380 s. 21x23 cm.
Arkitekternas Århundrade – Europas arkitektur 1800-talet, Stockholm 1988.
ca. 170 s., 17x28 cm.

Planerarnas århundrade – Europas arkitektur 1900-talet, Stockholm 1988. ca. 170 s., 17x28 cm

Marcussen, L. *Rummets arkitektur – arkitekturens rum. En introduktion til Europas arkitekturhistorie*, København 2002. ca. 425 s., 21x27 cm. Denne er først og fremst beregnet på arkitektstudenter, med spesiell vektlegging på arkitektonisk form, med mange og gode tegninger (plan og snitt), men med nokså begrenset behandling av den samfunnsmessige kontekst.

Crouch, D.: *History of Architecture*, New York 1985. 360 s., 18,5x24,5 cm. Boka behandler et begrenset antall byggverk, som hver for seg gir en forholdsvis fyldig omtale. God og konkret innføring til arkitekturhistoriens viktigste verk. Liten ordliste.

Pevsner, N.: *An Outline of European Architecture*, Harmondsworth 1943, n-te utg. 1990. ca. 470 s., 13x18 cm. Liten ordliste. Denne starter med romersk keisertid, som behandles relativt summarisk, og er ellers best på tiden ca. 800-1800. Antikken og tiden etter 1700-tallet bør derfor søkes andre steder, f.eks. Olle Svedbergs bøker om 1800- og 1900-tallet (se ovenfor), eller:

Frampton, K : *Modern Architecture – a Critical History*, London 1980, 3rd ed. 1992
ca. 340 s., 15x21 cm.

Alle bøkene har illustrasjoner i tekstsidene, og mer eller mindre omfattende bibliografi. Gode og kortfattede oversiktsbeskrivelser av enkelte perioder finnes i en serie små bøker i standardisert format (40 tekstsider + 64 s. illustrasjoner, 18x25 cm) utgitt av forlaget George Brazillier, New York, ”The Great Ages of World Architecture”. Som tilskudd til Pevsner for antikken kan brukes:

Scranton, R.   *Greek Architecture*, New York 1962.
Brown, F. E.   *Roman Architecture*, New York 1961.

I denne serien finnes også bøker om utenom-europeisk arkitektur

Det mest omfattende oversiktsverk, som vi anbefaler arkitektstudentene å konsultere både p.g.a. et vell av instruktive illustrasjoner, men også p.g.a. gode og oversiktlige introduksjonskapitler til de enkelte hovedavsnitt – er:

Fletcher, B.: *A History of Architecture*, 20th ed. London 1996. ca. 1.650 s., 16,5x24 cm. Denne er imidlertid mer å betrakte som et oppslagsverk (koster over en tusenlapp), og har dessuten med stoff om utenom-europeisk arkitektur.

TERMINOLOGI – ordlister:

På samme måte som i andre fagområder, brukes også i beskrivelse av arkitektur en god del ord og termer som er spesielle for faget, eller har en betydning her som avviker fra annen bruk. For å få utbytte av lesningen er det nødvendig å sette seg inn i faguttrykkene etter hvert. Jeg tar med en kopi av ordlisten i Tractenberg og Hyman med de mest brukte norske versjoner, som selges for kr. 12,-. For øvrig kan anbefales:

Ahlstrand, J.: *Arkitekturtermer*, Lund 1969, 1976.

4-språklig ordliste (svensk, engelsk, tysk og fransk) med enkle illustrasjoner. Ca. 230 s., 15x18 cm. Denne er fullt ut tilstrekkelig for å få forklart de spesialuttrykk som forekommer i ovennevnte litteratur, men om man ikke finner et ord man gjerne vil ha forklaring på her, kan følgende bøker konsulteres:

ed. Harris, C.: *Dictionary of Architecture and Construction*, New York 1975, ca. 550 s., 19x23 cm, illustrert.

Curl, J. S.: *Encyclopedia of Architectural Terms*, Oxford 1992, ca. 350 s., 16,5x24 cm, illustrert.

FORSLAG TIL PROBLEMSTILLINGER FOR SKRIFTLIG OPPGAVE

Bygningstypers funksjonelle, symbolske og formale transformasjon gjennom historien, f.eks.:

- Den romerske basilika som passende modell for den nye religionens kultbygninger
- Teateret
- Bygningstyper for ulike institusjoner

o.s.v.

Et formsystem-problem:

Renessansearkitektenes forskjellige løsninger av problemet med å utforme en basilikafasade i tråd med det klassiske formspråk.

Bruk av det ”klassiske” formspråk:

F. eks. illustrer ved Andrea Palladios arkitektur, med vekt på hans ”villaer”. Forutsetninger og tilpassing av forbildene

Noen tekniske nyvinninger:

Buen og hvelvet – begrensninger og muligheter:

F. eks. ved å ta utgangspunkt i utviklingen av hvelvformer i overgangen mellom romansk og gotisk kirkearkitektur på 1100-tallet, med vekt på de rommessige og estetiske problemer man søkte å løse, og hvordan disse fant sitt svar i tekniske nyvinninger.

Jern som byggemateriale, f.eks. med utgangspunkt i Crystal Palace, reist til verdensutstillingen i London 1851, etter et prosjekt av Joseph Paxton. Gi en karakteristikk av bygningen, med vekt på teknikk og materialbruk, og sett den inn i en arkitekturhistorisk sammenheng. Hvilken bygningstradisjon danner bakgrunn for Paxtons løsning av oppgaven, og hva har bygningen betydd for den senere utvikling innen byggevirksomhet og arkitektur?

Spørsmålet om ”stil”, f.eks. eksemplifisert ved Parlamentsbygningen i London, oppført 1836-1860 etter tegninger av Charles Barry og Augustus W. N. Pugin, som vant arkitektkonkurransen etter brannen i 1834 (den middelalderske Westminster Hall ble reddet, og

inkorporert i nybygget). Bygningen i sin arkitekturhistoriske sammenheng, og evt. arkitekturteoretisk og ideologisk bakgrunn for valg av stil.

”Stil” og ”smak”: ”profesjonelle” og ”amatører” i 1700-tallets England – evt. med referanser til dagens diskusjon om forholdet mellom ”arkitekt-arkitekturen” og publikums forventninger.

Spørsmålet om proporsjoner:

Matematisk baserte metoder for bestemmelse av form – og diskusjonen om berettigelsen av dette i nyere tid.

Essayskriving – råd og vink

Opggaven skal være en øving i analytisk tilnærming til problemkomplekser rundt bygget form. Hensikten er å søke å forstå samspillet mellom faktorer som har medvirket til at en bygning, et bygningsmijø eller bestemte formuttrykk i arkitektur er blitt slik det har blitt – og eventuelt også hvordan dette har virket inn på senere arkitektur. Samtidig skal den være en øving i en systematisk skriftlig og illustrert framstilling av et problemkompleks, med vekt på sosiale, kulturelle og teknisk/økonomiske forutsetninger for byggevirksomheten. Hva var det byggherren og arkitekten ønsket, hva var begrensningene, og hvordan forholdt de seg til dem?

Det er lett å havne på viddene om man starter med idéene – derfor er det som regel mest fruktbart å ta utgangspunkt i ett, eller noen få, byggverk og i forhold til dette/disse konkrete eksempler søke å belyse de ulike faktorer som har virket inn. Dette – eller disse – byggverk beskrives og presenteres, og vurderes i forhold til funksjon og antatt målsetting, med støtte i skriftlige omtaler av bygget/bygningene som kan søkes i faglitteraturen. Videre foretas en sammenligning med andre bygninger som er relevante for temaet.

Formuler en kort problemstilling, med begrunnelse av temavalg – hva har du lyst å finne ut av? Sett opp en stikkordliste, som ordnes til en disposisjon. Denne skal leveres innen **27. april**.

Ferdig essay leveres **25. mai**. Omfanget avhenger til dels av temavalget, men søk å holde det innenfor en ramme på ca. 8-15 tekstsider. Det er vanskelig å skrive kort; derfor er det viktig å definere så klare avgrensninger som mulig.

Opggaven kan godt være illustrert – det er vanskelig å skrive om arkitektur uten illustrasjoner, men velg illustrasjoner med omhu, og bruk gjerne billedtekster for å påpeke/beskrive aspekter som er vanskelig å innordne i den fortløpende tekst.

Husk også de tekniske sider ved skriftlig framstilling:

- Innholdsfortegnelse – sidetall (som gir mulighet til kryssreferanser – å henvise til ting du har skrevet andre steder i oppgaven, så du slipper å gjenta deg selv)
- Litteraturhenvisninger – forfatter, tittel, utgivelsessted og –år. (det er to måter å gjøre dette på – **enten** som fotnoter/sluttnoter, **eller** med forfatter og utgivelsesår i parentes i teksten, og fullstendig litteraturliste til slutt.

- Referanser til benyttet illustrasjonsmateriale (hvor bilder, tegninger e.l. er hentet fra)

KULMI3065: Fra industrikultur til Kulturindustri

Ansvarlig for emnet: Thomas Brandt, Forsker, Kunnskapsparken FAROS. E-post: thomas.brandt@hf.ntnu.no, Telefon: 73551120

Emnet vil rette spesiell fokus mot det moderne samfunnets kulturminner og de spesielle utfordringene og kravene som stilles i forhold til bevaring og dokumentering av dem. En hovedvekt vil bli lagt på industrielle kulturminner og dilemmaer knyttet til vern og gjenbruk av dem. Undervisningen vil i stor grad bli bygd opp rundt eksempler, så vel norske som fra andre deler av verden.

Undervisningsopplegg:

Undervisningen vil være basert på problembasert læring, i den forstand at studentene selv skal bidra til å identifisere viktige problemstillinger og finne gode eksempler å arbeide med. Det vil bli gitt introduksjonsforelesning som drar opp noen hovedlinjer omkring industriminneforvaltning som teoretisk problemfelt og praktisk erfaringsfelt. En liste med eksempler på konkrete steder og prosjekter lokalt, nasjonalt og internasjonal presenteres, med sikte på å la studentene i små grupper velge eksempler de skal jobbe med å vise fram for hverandre. Hensikten er ikke en full dokumentasjon av industriminne, men å presentere disse slik at prinsipielle og konkrete problemstillinger og spørsmål kan diskuteres i fellesskap. Her oppfordres gruppene til å bruke bildemateriale for å formidle til hverandre. Opplæring i bruk av powerpoint og tilsvarende gis av faglærer ved behov. I noen tilfeller vil ekskursjon til lokale prosjekter være mulig.

Pensum	antall sider
Andersen m. fl. (red): <i>Fabrikken</i> , Spartacus Forlag, 2004. Kap 1, 5, 13, 17, 18, 20 24, 25, 26, punktnedslag 1, 2, 11, 12, 13, 14, 16	222
David Lowenthal: <i>The Past is a Foreign Country</i> , Cambridge, 1985, s. xv-xxvii, 3-73, 125-182, 263-362	238
Avango, Lundström (red.): <i>Industrins Avtryck – Perspektiv på et forskningsfält</i> , Brutus Östlings Bokförlag Symposion, Stockholm, 2003. S. 9-17, 48-85, 123-149, 207-250, 291-309, 337-365, 389-410	181
G. Darley: <i>The Factory</i> , Reaktion Books, 2003. S. 74-210	<u>136</u>
	Sum sidetall: 777

I tillegg foreslås et utvalg korte artikler som vil bli distribuert i forkant av hver samling. Dette er å betrakte som kursorisk stoff, som ikke regnes inn som pensum.

Øvingsoppgave

Gruppevis muntlig presentasjon av selvvalgt industriminneforvaltningsprosjekt.

Krav til presentasjonen:

Varighet: 15-20 minutter. Alle gruppedeltakerne skal bidra muntlig og skriftlig. En skriftlig rapport skal leveres inn av hver enkelt – gjerne som delrapporter i en fellesrapport – innen avtalt tidsfrist. Rapporten skal også dokumentere diskusjonen i plenum og reflektere over spørsmål som ble reist der. Omfang på det skriftlige arbeidet per student: 3-5 sider (halvannen linjeavstand 12pkt skrift) eksklusive bilder.

Forelesningsoversikt

1) Oversikt – Hva er industrikultur og kulturindustri?

Fra industrisamfunnet til det postmoderne kunnskapssamfunnet?

Kulturhus i den gamle fabrikken – hva er problemet?

Eksempler på steder og prosjekter som studentene skal arbeide med gruppevis:

Fra Fabrikken ved Nidelven og TMV – til Nidelven Terrasse og Nedre Elvehavn i Trondheim
Ironbridge

Industristedet etter hjørnesteinsbedriften – Ådalen, Koppardalen, Mo i Rana, Høyanger,

Ruhr – Route Industriekultur

Manchester

Coalbrookdale/Ironbridge

Piemonte

Mellomverftet Kristiansund

”Corporate Heritage” – Det multinasjonale konsernets kulturarv (Ericsson, Piaggio, Hydro, Volkswagen etc...)

Eventuelt hva studentene selv foreslår i tillegg.

2-5) Samlinger hvor studentgruppene presenterer sine opplegg, og vi diskuterer og drøfter.

6) Avsluttende samling med oppsummering av de viktigste lærdommene fra kurset.

KULMI3075: Minne, identitet og globalisering

Emneansvarlig: Margrethe Stang

Emnet bygger videre på sentrale problemstillinger fra KULMI3705, og vil gi en oversikt over kulturminnevernets status og utfordringer internasjonalt med bakgrunn i teori om materielle kulturminners identitetsdannende og minneproduserende funksjoner. Tematikken vil bli studert komparativt med eksempler fra en rekke land og kulturer.

Pensum

Ivan Karp, Corinne A. Kratz & Lynn Szwaja: *Museum Frictions: Public Cultures/Global Transformations (Paperback)*, Duke University Press ca 600.

KULMI13375: MUSEUM OG FORMIDLINGSTEORI

Emneansvarlig: Jon Reitan

Kurset KULMI13375 er delvis samlingsbasert. Samlingene vil bli holdt ved Falstadsenteret i Levanger (praktisk informasjon på www.falstadsenteret.no). Enkeltforelesninger vil finne sted ved NTNU, Dragvoll.

Både nasjonalt og internasjonalt har museene gått gjennom omfattende omstillingsfaser i de senere år. Sentralt for den norske strukturomleggingen har vært å styrke museets funksjoner som ”moderne samfunnsinstitusjonar som går aktivt inn i si eiga samtid, og legg til rette ei formidling som engasjerer nolevande menneske.” (Stortingsmelding nr. 48, 2002-2003, *Kulturpolitikk fram mot 2014*). Ved å knytte bånd mellom fortid, nåtid og framtid skal museene tjene som arenaer for kritisk refleksjon, opplevelse og kunnskap. I Stortingsmelding nr. 22, 1999-2000, *Kjelder til kunnskap og oppleving*, pekes det spesielt på den kritiske dimensjonen som en motvekt til ”kritikklos kulturell selvdyrking”. Meldingen målbærer blant annet at ”det er tenleg at musea i mange samanhengar utøver ein problemorientert samfunnskritisk funksjon.”

Med basis i museologiske prinsipper og modeller skal dette kurset styrke studentenes teoretiske og praktiske museumskompetanse. I kurset inngår drøftinger og analyser av flere konkrete utstillingsprosjekter. Disse omfatter hovedsakelig kulturhistoriske museer som knytter an til sider ved vår kulturarv som kan beskrives som marginaliserte, tabuiserte eller traumatiske. Det er i dag en sterkt tiltakende internasjonal oppmerksomhet omkring vanskelige sider ved fortiden og vår felles kulturarv. To eksempler på denne utviklingen kan være forholdet mellom storsamfunn og minoriteter, eller traumatiske erfaringer fra siste verdenskrig. Disse samfunnstrekkene gjenspeiler seg i mange ulike formidlingskanaler i det offentlige rom – blant dem museer og kulturminner.

Pensum	antall sider
1 Generelt	
Bryld, Claus et al.: <i>At formidle historie – vilkår, kendetegn, formål</i> , Roskilde 1999: 42-120 og 191-211	98
Jensen, Bernard Eric et al: <i>Erindringens og glemselens politik</i> , Roskilde 1996: 205-273	68
ICOMs museumsetiske regelverk, 2004. (ABM-skrift #29, ABM-Utvikling Stortingsmelding nr. 22 (1999-2000), <i>Kjelder til kunnskap og oppleving</i> .	30
<i>Om arkiv, bibliotek og museum i ei IKT-tid og om bygningsmessige rammevilkår på kulturområdet</i> : 17-21 og 74-96	26
Stortingsmelding nr. 48 (2002-2003), <i>Kulturpolitikk fram mot 2014</i> : 178-186	8
Crane, Susan A: ”Memory, Distortion, and History in the Museum”, i Bettina Messias Carbonell (red.), <i>Museum Studies. An Anthology of Contexts</i> , Blackwell Publishing, Oxford 2004: 318-335	17
Gillis, John R., red.: <i>Commemorations. The Politics of National Identity</i> , Princeton University Press 1994: 3-24	<u>21</u>
	268
2. Utstillingen – teori og praksis	
Bennett, Tony "Pedagogic Objects, Clean Eyes, and Popular Instruction: On Sensory Regimes and Museum Didactics", i tidsskriftet <i>Configurations</i> - Volume 6, Number 3, Fall 1998: 345-371	26
Blais, Andrée (red.): <i>Text in the Exhibition Medium</i> , Société des musées québécois and Musée de la civilisation, Québec City 1995: 191-250	59

Dean, David: <i>Museum Exhibition. Theory and Practice</i> , Routledge, London 1993:	141
Falk, John H. og Dierking, Lynn D. (1992), <i>The Museum Experience</i> , Whalesback Books, Washington 1992	160
Hooper-Greenhill, Eilean: <i>The Educational Role of the Museum</i> , Routledge, London 1999 2 utgave: 3-44 og 67-241	<u>215</u> 601

3. "Case Studies" – med vekt på formidling av vanskelig kulturarv

ABM-Utvikling: <i>BRUDD. Om det ubehagelige, tabubelagte, marginale, usynlige, kontroversielle</i> , ABM Skrift #26, 2006	65
Kushner, Tony: "The Holocaust and the Museum World in Britain: A Study of Ethnography", i Sue Vice (red.), <i>Representing the Holocaust</i> , London 2003: 13-41	28
Stier, Oren B.: <i>Committed to Memory. Cultural Mediations of the Holocaust</i> , Massachusetts 2003: 110-150	40
Young, James (2004), "Holocaust Museums in Germany, Poland, Israel, and the United States", i Konrad Kwiet og Jürgen Matthäus, <i>Contemporary Responses to the Holocaust</i> , London 2004: 249-275	<u>26</u> 159